

OSZTÁLYFŐNÖKI HELYI SZAKTÁRGYI TANTERV (5 – 8. ÉVFOLYAM)**2013**

Évfolyam Tantárgy/modul	5.		6.		7.		8.		Összesen
	Heti	Évi	Heti	Évi	Heti	Évi	Heti	Évi	
Osztályfőnöki	1	36	1	36	1	36	1	36	144

Fejlesztési területek – nevelési célok*Az erkölcsi nevelés*

A tanuló erkölcsi gondolkodásának szintje eleinte konvencionális, rendre és fegyelemre törekszik, belátja, hogy teljesíteni kell az elvállalt kötelességeket. A szabályokat minden körülmények között be kell tartani, kivéve az olyan szélsőséges eseteket, amikor azok más társadalmi kötelezettségekkel kerülnek konfliktusba. A szakasz második felében a tanuló erkölcsi gondolkodása posztkonvencionálissá válik, vagyis belátja, hogy a törvényeket a társadalom hozza és alakítja. Tudatosul benne, hogy az emberek különböző értékeket és véleményeket vallanak, és hogy az értékek és szabályok egy része viszonylagos. A tanuló megérti a normakövetés fontosságát.

Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

A tanuló ismeri lakóhelye és környékének népi hagyományait, valamint több, az ünnepkörökhöz köthető magyar hagyományt. Egyre rendszeresebben részt vesz szűkebb közösségében nemzeti hagyományaink ápolásában, megismer ezekhez kapcsolódó műalkotásokat. Annak érdekében, hogy erősödjön benne saját népe és kultúrája értékeihez való kötődés, megismeri azok legfontosabb értékeit, kiemelkedő személyiségeit és szimbólumait. Fel tud sorolni néhány, lakókörnyezetére jellemző sajátosságot, megismeri a hungarikum fogalmát. Ismeri nemzeti ünnepeinket, ezekhez kötődő hagyományainkat, és ezeket tantárgyi ismereteihez is kapcsolja. Kialakul benne a szülőföld, a haza és a nemzet fogalma, az ezekhez való kötődés igénye. Egyre nyitottabb más népek kultúrája iránt, ismeri, hogy Magyarországon milyen nemzetiségek és kisebbségek élnek. Ismerkedik egy-egy magyarországi nemzetiség, kisebbség kultúrájával. Ismeri az általa tanult idegen nyelvet beszélő népek kultúrájának egy-egy jelentős vonását. A tanulóban kialakul egy kép az európai kultúra értékeiről, és ismer ennek megőrzéséért munkálkodó intézményeket, programokat.

Állampolgárságra, demokráciára nevelés

A tanuló törekszik a konfliktusok feloldására, alkalmazza a konfliktuskezelés demokratikus technikáit. Nyitottá válik a társadalmi jelenségek iránt, szert téve az együttműködés képességére. Ismeri a közösségi élet sajátosságaiból fakadó korlátokat, és ennek tudatában alakítja tevékenységét. Megismerkedik az alapvető emberi, szabadság- és állampolgári jogokkal, kötelezettségekkel és az őt megillető jogok érvényesítési lehetőségeivel. Alkalmazza a méltányosságot és az erőszakmentességet biztosító technikákat a közösségekben való tevékeny részvétele során. Részt vesz olyan tevékenységekben, amelyek a közösség jobbítását szolgálják.

Önismeret és a társas kapcsolati kultúra fejlesztése

A tanuló megfelelő szókinccsel rendelkezik érzelmi árnyalatok kifejezésére, képes dicsérni, és egyre több tulajdonságot meg tud nevezni. Megismeri az önmegfigyelés jelentőségét, vagyis cselekedetei, reakciói, viselkedése alapján véleményt tud mondani önmagáról, ismeri a stressz és stresszkezelés lényegét. Képes különbséget tenni a valódi és virtuális társas kapcsolatok természete között, be tud kapcsolódni különböző kisközösségekbe. Kialakul benne a személyiségének megfelelő humánus magatartás az önkritika és a környezeti visszajelzések egységében, képes elemezni, feltárni a jóra ösztönző, illetve a destruktív csoportok eltérő jellemzőit. Több szempontból is rálát egy vitás helyzetre, konfliktusra, képes vitatkozni. Felismeri társadalmi szerepeit (férfi-nő, gyerek-szülő, diák-tanár). Képes felismerni bizonyos előítéletes magatartásformákat és a sztereotípiák megnyilvánulásait.

A családi életre nevelés

A tanuló képes felismerni és megfogalmazni családban betöltött szerepeket, feladatokat, megtalálja és elvégzi a rá háruló feladatokat. Tisztában van a nemi szerepek biológiai funkcióival, társadalmi hagyományaival. Felismeri a családi élet és a párkapcsolatok során előforduló súlyos problémahelyzeteket, és ezek megoldásához megfelelő segítséget tud kérni. A szakasz végére a tanuló értéknek tekinti a gondosan kiválasztott, mély társas kapcsolatot. Tisztában van azzal, hogy a szexualitás a párkapcsolatok fontos eleme, és érti az ezzel kapcsolatos felelősséget is. Tud a pozitív és negatív családtervezés különböző lehetőségeiről, ismeri a művi terhességmegszakítás lelki és fizikai veszélyeit. A tanuló alkalmazás szinten ismeri a csecsemőgondozás néhány alapvető lépését.

A testi és lelki egészségre nevelés

A tanuló fel tudja sorolni az egészséges táplálkozás néhány alapvető szabályát. Ismeri a tisztálkodással kapcsolatos alapvető szabályokat, a személyes higiéne ápolásának módjait, majd megtanulja tudatosan ápolni személyes higiénejét. Tudja, hogy a rendszeres testmozgás és művészeti tevékenység hozzájárul lelki egészségünk megőrzéséhez, így fokozatosan kialakul az igénye ezek iránt. A tanuló (az iskola és szülei segítségével) igyekszik olyan kikapcsolódást, hobbit találni, amely hozzásegíti lelki egészségének megőrzéséhez. Ismeri az aktív pihenés fogalmát, meg tud nevezni aktív pihenési formákat. Tisztában van a feltöltődés és kikapcsolódás jelentőségével. Tudatosan figyel testi egészségére, képes szervezetének jelzéseit szavakkal is kifejezni. Ismer és alkalmaz stresszoldási technikákat, tisztában van a nem megfelelő stresszoldás következményeivel, ennek kockázataival (különösen az alkohol, a dohányzás és a drogok használatának veszélyeivel), és tudatosan kerüli ezeket. Ismeri a stressz okozta ártalmakat, a civilizációs betegségeket és ezek megelőzésének módját.

Felelősségvállalás másokért, önkéntesség

A tanulóban fokozatosan tudatosul, hogy társaival kölcsönösen egymásra vannak utalva. Bizonyos helyzetekben kérésre képes felelősséget vállalni másokért (társaiért, a környezetében élő rászorultakért), és vállalásaiért helyt is áll. Felismeri, hogy a beteg, sérült, fogyatékkal élő embereken egyes helyzetekben ő is képes segíteni. Az iskola lehetőséget biztosít arra, hogy a tanuló tapasztalatot szerezzen a fogyatékkal élőkkel való együttéléstről, amelynek során felismeri a segítő tevékenység fontosságát és szükségességét alkalmanként és a mindennapokban is.

Fenntarthatóság, környezettudatosság

A tanulóban kifejlődnek a környezetharmonikus, környezetkímélő életvezetéshez szükséges szokások, mozgósítható a környezet védelmét célzó együttes cselekvésre. Érti a mennyiségi és minőségi változás, fejlődés fogalmát, valamint, hogy a fogyasztás önmagában sem nem cél, sem nem érték. Egyre érzékenyebbé válik környezete állapota iránt, képes annak változását elemi szinten értékelni. Felismeri a mindennapi életben előforduló, a környezetet szennyező anyagokat, a környezetre káros tevékenységeket és kerüli ezeket. Képes társaival együttműködésben tudatosan, a környezeti szempontokat is figyelembe véve alakítani az iskola belső és külső környezetét. Nem hagyja figyelmen kívül személyes élettereinek kialakításában a környezetbarát módokat, előnyben részesítve a természetes, újrahasznosítható, illetve újrahasznosított anyagokat. Érzékennyé válik az anyag- és energiatakarékos életvitelre és ismeri ezek gyakorlati technikáit. Érti a fenntarthatóság fogalmát.

Pályaorientáció

A tanuló képes megfogalmazni, hogy mi érdekli őt leginkább, és felismeri, hogy érdeklődési körét, motivációját, saját adottságait mely szakmákban tudná hasznosítani. Megfelelő ismeretekkel rendelkezik a továbbtanulással, a választható iskolákkal, életutakkal kapcsolatban. Ismeri az élethosszig tartó tanulás fogalmát. Tud célokat kitűzni és jövőképet felállítani. Van önkritikája, képes különbséget tenni a társas befolyásolás és saját elképzelése között. Érti a tanulás és a karriercél elérésének összefüggéseit.

Gazdasági és pénzügyi nevelés

A tanuló történelmi ismeretei alapján felismeri a gazdasági rendszerek változását, viszonylagosságát, hibáit és fejlődését. Ismeri az unió közös fizetési eszközét, belátja, hogy az egyes országok eltérő mértékben és szerepben kapcsolódnak be a világgazdaság folyamatiba. Érzékeli az anyagi és kapcsolati tőke szerepét és értékét saját életében. Érzékeli, hogy mi a fenntartható gazdaság és hogyan valósítható ez meg globális és lokális szinten. Matematikai ismereteit alkalmazza pénzügyekkel kapcsolatos feladatokban. Képes összehasonlítani, hogy különböző országokban milyen életszínvonalon élnek az emberek, és felismer néhány összefüggést az életszínvonal, a globális problémák és a fenntarthatóság kérdései között.

Médiatudatosságra nevelés

A tanuló hatékonyan tud keresni a világhálón, kulcsszavak segítségével, majd képessé válik elektronikus gyűjtőmunkát végezni. Tisztában van a videojátékok használatának helyes mértékével. Egyre inkább tisztában van a közösségi oldalak, valamint a médiatartalmak megosztásának esetleges veszélyeivel. A közösségi oldalakon megjelenő verbális agresszió elhárítására megfelelő kommunikációs stratégiával rendelkezik. Odafigyel arra, hogy magánszférájába ne engedjen be nem kívánatos médiatartalmakat. Kialakulóban van kritikai érzéke a médiatartalmak hitelességét illetően.

A tanulás tanítása

A tanuló megismer olyan alapvető, tanulást segítő technikákat, amelyek segítségével hatékonyabbá teszi az önálló felkészülését, pl. a tanuláshoz szükséges külső (rend, fény, csend) és belső (munkakedv, jutalom, kíváncsiság, elérendő cél) feltételeket. Tud a tanult

témák kapcsán tájékozódni a könyvtárban (a gyermekirodalomban, egyszerűbb kézikönyvekben) és a világhálón. Ismer tudásmegosztó és tudásépítő platformokat. Képes gondolatait, megállapításait kifejezni, nyelvileg szabatosan indokolni. A tanuló megismeri saját tanulási stílusát, ezzel hatékonyabb információfeldolgozásra képes, tudatában van, mely területeket kell fejlesztenie. Elegendő önismerettel, önértékeléssel, önbizalommal rendelkezik ahhoz, hogy megfelelő teljesítményt nyújtson, de tisztában van vele, hogy ehhez megfelelő fizikai állapotban kell lennie. Ismer olyan módszereket, amelyekkel ezt megteremtheti.

Célok, feladatok

Az alapfokú nevelés-oktatás felső tagozatos szakasza szervesen folytatja az alsó tagozatos szakasz nevelő-oktató munkáját. Ez a szakasz a készségek és képességek fejlesztésével olyan pedagógiai munkát igényel, amelyben a tanulók tudásának, képességeinek, egész személyiségének fejlődése, fejlesztése áll a középpontban, figyelembe véve, hogy az oktatás és nevelés színtere nemcsak az iskola, hanem a tanulók életének és tevékenységének számos más színtere, fóruma is. Az 5–6. évfolyamon – az 1–4. évfolyamhoz hasonlóan – továbbra is az alapkészségek fejlesztése kap fő hangsúlyt. Igazodva a gyermeki gondolkodás fejlődéséhez, az életkori sajátosságokhoz figyelembe veszi, hogy a 10–12 éves tanulók gondolkodása erősen kötődik az érzékelés útján szerzett tapasztalatokhoz. Az 5–6. évfolyamokon ezért az integratív-képi gondolkodásra alapozó fejlesztés folyik, a 7–8. évfolyamon, a serdülőkor kezdetétől viszont hangsúlyossá válik az elvont fogalmi és elemző gondolkodás fejlesztése.

Az általános iskola az 1–4. évfolyamokhoz hasonlóan az 5–8. évfolyamokon is együtt neveli a különböző érdeklődésű, eltérő értelmi, érzelmi, testi fejlettségű, képességű, motivációjú, szocializáltságú, kultúrájú tanulókat. Érdeklődésüknek, képességüknek és tehetségüknek megfelelően felkészíti őket a középfokú nevelés-oktatás szakaszában történő továbbtanulásra, illetve az iskolai nevelés-oktatás szakképesítés megszerzésére felkészítő szakaszára, összességében ezzel is támogatva a társadalomba való beilleszkedést.

Nevelési-oktatási tevékenységével az iskola fejleszti a nevelési célok elérését támogató érzelmi, szociális és kognitív képességeket. Kiemelt figyelmet fordít az eredményes tanulás módszereinek, technikáinak elsajátíttatására, a tanuláshoz, a feladatokban való részvételhez szükséges kompetenciaterületek és koncentrációs képességek, akarati tulajdonságok fejlesztésére. Feladatának tekinti az egyéni adottságok, képességek megismerésén alapuló önismeret fejlesztését, a tanulók tanulási és társas motivációinak, önbizalmának növelését. Mindehhez előnyben részesíti az életszerű, valóságos problémák és feladathelyzetek teremtését az önkifejezéshez, az ismeretszerzéshez, a kísérletezéshez, a feladat- és problémamegoldáshoz.

Az osztályfőnök nevelő munkája

A NAT alapján készült Kerettanterv tehát olyan iskolai pedagógiai munkát feltételez, amelyben a tanulók tudásának, képességeinek, egész személyiségének fejlődése, fejlesztése áll a középpontban; figyelembe véve, hogy az oktatás, a nevelés színtere nemcsak az iskola, hanem a társadalmi élet és tevékenység számos egyéb fóruma is. Az ismeretek, a készségek, a képességek elmélyítése során sokféle nevelő hatás éri a tanulókat. Bármilyen színes és tartalmas is a tanítási órák tananyaga, a szükséges nevelési hatásokat, a tanulók személyiségének sokoldalú fejlesztését csak tervszerűen kialakított nevelési rendszerrel, gondosan egymásra épített nevelési tartalmakkal lehet megvalósítani. A tanulók személyiségfejlődését kibontakoztató pedagógiai folyamatokat, az osztályban érvényesülő nevelési hatásokat az osztályfőnöknek kell összehangolnia.

Az osztályfőnök céltudatosan irányítja az osztályban folyó nevelő-oktató munkát, összehangolja az iskolai és iskolán kívüli nevelési tényezőket, pedagógiai törekvéseket. A tanulókkal közösen tervezi, elemzi, és alakítja az osztály életét, biztosítja annak bekapcsolódását az iskola egészének nevelési rendszerébe. A tanulók közvetlen megismerése és az osztályközösség arculatának formálása kiváló lehetőségeket kínál az iskolai és iskolán kívüli programok: szakkörök, klubdelutánok, sportfoglalkozások, rendezvények, diákgyűlések, utazások, kirándulások, színház-, és múzeumlátogatások stb.

Az osztályfőnöki munka eredményessége érdekében a pedagógus kapcsolatot tart tanítványai szüleivel, erősíti a családból származó pozitív nevelési hatásokat, megismeri a család viszonyulását az iskolához, a gyermekhez. Az osztályfőnöki munka kritikus pontja a torz családi nevelési minták és szokások ellensúlyozása, a negatív társadalmi hatások kivédése.

Az osztályfőnök nevelő munkáját az iskola pedagógiai programja, a helyi tanterve és a tanmenete alapján végzi.

Tevékenysége három fontos feladatkörre terjed ki:

- A, ügyviteli (adminisztrációs) teendők ellátása
- B, szervezési, koordinációs feladatok végrehajtása
- C, közvetlen nevelő munka.

A Kerettanterv által biztosított osztályfőnöki órákon sajátos rendszerező, szintetizáló módszerrel kerül sor a tanulók nevelésében szerepet játszó nevelési tartalmak, témakörök feldolgozására. Jellemezze az osztályfőnöki órákat a mai fiatalokhoz közel álló tartalom és forma! Az osztályfőnöki óra a helyes vitakultúra kialakításának nélkülözhetetlen gyakorlóterepe.

Célunk, hogy a gyerekek fejében megfogalmazódott kérdések ne haljanak el. Gondolkodjanak, kérdezzenek, vitatkozzanak ők és az osztályfőnök is. A válaszokat ne a tanár fogalmazza meg, csak a saját véleményét mondja el, de társ legyen a megoldáskeresésben. Sokszor egy-egy problémát alternatív módon lehet csak kezelni és megoldani, ebben segíthet a szülő is. Lényeges, hogy az osztályfőnök – akinek célja a gyerek sokoldalú megismerése és fejlesztése – élvezze ezt a szabadságot adó együttlétet. Serkentő környezetet teremtsen, bátorítsa a gyermekek autonóm törekvéseit, fogadja el

fantáziavilágukat. Biztonságos hátteret adjon a gyermekeknek, a fejlesztő szándék mellett is elfogadva őket olyanak amilyenek, hisz élettapasztalatukat, társadalmi – emberi mintáikat és személyes élményeiket saját környezetükből, életterükből hozzák.

Az osztályfőnöki órákon törekednünk kell olyan légkör kialakítására, amely feloldja a tanulóknak lévő gátlásokat, segíti őket abban, hogy szintén nyilatkozzanak meg a „kényes” témákban is. A feloldódáshoz más környezet kell, mint a hagyományosan merev tantermi berendezés, az egymás hátát látó gyerekekkel. Klubszobát célszerű berendezni, ami témától függően átrendezhető: puffokkal, ülő párnákkal, vitrinekkel, polcokkal, meseszőnyeggel. A falon legyen lehetőség „területeket” kialakítani saját osztály-, faliújságra, akár falfirkára is. Ki lehessen alakítani osztálykuckókat. Legyen a teremben hagyományos és modern audiovizuális eszköz, fényképezőgép, üres magnókazetták. Hangszerek: furulyák, dobok, szintetizátor. Kartonok, színes papírok, ollók, ragasztó, színes ceruzák, zsírkréta, festékek, folyóiratok, könyvek. Művészeti alkotások reprodukciói, bábok. Nem szükséges minden órát ebben a megszokott környezetben tartani, lehet színhely: könyvtár, múzeum, közösségi ház, vagy éppen a természet.

Az osztályfőnöki tevékenység jellemzői:

- Az 5–8. évfolyamon kötelező osztályfőnöki órák nevelési témái lehetnek: kötöttek, szabadon választhatók és aktuális eseményekhez kapcsolódóak.
- Az osztályfőnöki óra egyszerre szolgálja az általános műveltség gyarapítását, a világszemlélet és az erkölcsi értékrend alakulását. Fejleszti az önismeretet, felkészíti a tanulókat a kulturált társas kapcsolatok építésére és fenntartására. Hozzájárul a differenciált emberkép és identitástudat alakulásához.
- A tanulókat tudományosan megalapozott ismeretekhez juttatja a természeti- és társadalmi környezetről, az emberről, és megismerteti őket a magatartási szabályokkal és etikai normákkal.
- Az „Ember-, és társadalomismeret, etika” 7. osztályos modul ismeretanyagához számos ponton kapcsolódnak az osztályfőnöki órák témái. Szükség van azonban arra, hogy a javasolt osztályfőnöki program koncentrikusan bővül ismeretrendszere már 5. osztálytól járjon hozzá a fiatalok önismeretének, önfejlesztő stratégiájának és erkölcsiségének alakításához (egészséges életmód, konstruktív életvezetés, magatartáskultúra, erkölcsismeret, vallásismeret)
- Az életkornak megfelelő ember-, és társadalomismeretek nyújtásával segítse el a tanuló szocializálódási folyamatát,
- Természeti és társadalmi környezetébe való beilleszkedését.
- Segítse a tanulót kapcsolat-, és viszonyrendszereinek felismerésében, nevelje értékes és hasznos kapcsolatok kialakítására és ápolására.
- Fejlessze a tanuló szociális érzékenységét, toleranciáját, valamint empátiás képességét az életkornak megfelelő társadalmi problémák iránt.

Elengedhetetlen a tanulók aktív részvétele mind az óra elkészítésében, mind a nevelési

téma feldolgozásában!**Kiemelésre javasolt fejlesztési követelmények**

- A tanuló legyen képes az embert, mint összetett biológiai, szellemi, társadalmi és erkölcsi lényt értelmezni.
- Ismerje a pszichikus működés fő törvényszerűségeit, a személyiség komponenseit.
- Felelősen szabályozza szükségleteit, értékrendjét és kapcsolatrendszerét.
- Dialektikus összefüggéseiben értelmezze saját létét, céljait és tudatosan alakítsa / alapozza konstruktív életvezetését.
- A tanulók ismerjék meg önmagukat és egymást, legyenek közösségük és saját személyiségük tudatos formálói.
- Helyesen értelmezzék azt a tényt, hogy az egészség megőrzése egyéni tetteik, választásaik, személyközi kapcsolataik minőségének függvénye.
- Alakuljon ki bennük az egészséges életvezetés igénye és gyakorlata.
- Ismerjék hazánk kiemelkedő államfőit, tudósait, feltalálóit, m vészeit, íróit, költőit és sportolóit, akiknek kulturális örökségünket köszönhetjük.
- Alkalmazzák a társadalmi normáknak megfelelő tanult és ismert magatartási formákat és szabályokat a mindennapi életben.
- Gyakorolják a társas érintkezési formák szabályait konkrét élethelyzetekben: köszönés, bemutatkozás, kérés, meghívás, tájékoztatás, ajándékozás, megfelelő módon való visszautasítás bemutatkozás.
- Készüljenek fel a sikeres pályaválasztásra, s az egészséges és konstruktív életvezetésre!
- Érezzenek felelősséget a természeti, társadalmi és emberi környezetükért, legyenek annak aktív alakítói, formálói!

Ezek a fejlesztési követelmények természetesen csak a nevelési – oktatási folyamat egészében valósíthatók meg, az osztályfőnöki óráknak kitüntetett szerepe lehet a szintézisteremtésben

KONCENTRIKUSAN BŐVÜLŐ TÉMAKÖRÖK, ÓRASZÁMOK

ÉVFOLYAMOK	5.	6.	7.	8.
HETI ÓRASZÁM	1	1	1	1
ÉVES ÓRASZÁM	36	36	36	36

Közösség és személyiség alakítása	11	11	11	9
Tanulás és munka	6	6	6	6
Ember és társadalom	2	2	2	4
Emberismeret	4	4	4	4
Életvitel és gyakorlati ismeretek	6	6	6	4
Pályaorientáció	2	2	5	5
Szabadon felhasználható órák	5	5	2	4
ÖSSZESEN:	36	36	36	36

- A témakörön belüli óraszámok arányai szabadon módosíthatók.
- Az óraszámok téma szint lebontása a témák egymáshoz való nagyságrendi viszonyát jelzik, amelyek azonban nem jelentenek kötöttséget a tanárra nézve.
- A tanterv megvalósítási feltételei minden általánosan művel alsó fokú iskolában adottak, illetve megteremthetők.
- A tanórai foglalkozások annál sikeresebbek lehetnek minél több tanulói előzetes kutató gyűjtő munkára épül.
- Az osztályfőnöki tevékenység bármilyen szakos pedagógus diplomával vállalható, de természetesen a pedagógia szakot végzett kollégáink előnyös helyzetben vannak, s a TEAM-ek létrehozása is jó megoldás lehet.
- Egyes témák feldolgozásához célszer speciális szakembereket bevonni, esetleg az iskolából indult volt diákok és vendégek közreműködését kérni.

OSZTÁLYFŐNÖKI (5. évfolyam)

KÖZÖSSÉG ÉS SZEMÉLYISÉG

- A közösség céljai, feladatai a felső tagozatba lépve (a Házirend áttekintése, változások az alsó tagozathoz képest).
- Tartalmas, vonzó élet a közösségben (a felelősi rendszer kialakítása, a felelősök munkájának értékelési rendszere).
- Az együttműködő közösség felé (a közös célok elérésének akadályozói: rongálók, rendbontók, passzívok, stb., a fegyelem fontossága, a helyzetképből adódó újabb feladatok meghatározása).
- **Személyes kapcsolatok az osztályban (szociometriai felmérés)**
- A tanulmányi és magatartási helyzet értékelése (a közösség fejlődésének értékelése: eredmények és feladatok).
- Ismerem-e önmagamat? (tulajdonságaink megismerésének módjai: rendszeres önvizsgálat; mások véleményének meghallgatása, tulajdonságtáblázat készítése alapvető jellemzőinkről (alkat, vérmezséklet, érzelmi világ, stb.).
- Milyen szeretnék lenni? (önismereti teszt alapján a kívánt tulajdonságok meghatározása, megközelítésének módjai).
- Eszményképeim (ki a személyiség és az egyéniség? Mi a jellem? Eszménykép-életcél, a pozitív példa serkentő ereje).
- **Társas kapcsolatok az osztályban (a kapcsolatok kialakulása feltétele, változásai (tisztelet, szeretet, barátság).**
- őszinteség, titoktartás, segít készség (az igaz barátság ismérvei az őszinteség, a titoktartás, segít készség, cinkosság).
- Én és az önfegyelem (az önfegyelem mozgatórugói: szeretet, félelem, stb. az önfegyelem különböző szinterei és fokai).
- A társas kapcsolatok illemtana (megszólítás, üdvözlések, bemutatkozások, bemutatások).
- Hogyan viselkedjem? (mi a viselkedés és tanulható-e?, utánpótlás, azonosulás, önfegyelem, alapvető illemszabályok).

TANULÁS ÉS MUNKA

- Tanulás és tudás (a tanulás és tudás közti különbség és összefüggés).
- Hogyan tanuljunk eredményesen? (tanulási stratégiák: mélyreható, szervezett, mechanikus; tanulási technikák: szöveg hangos olvasása, néma olvasás, elmondás más személynek, önmagunknak, ismétlés, lényegkiemelés stb.).
- Munka az iskolában (a házi-rendben szereplő feladatok megbeszélése, a hetes és az ügyeletesek feladatai, a házi-feladat-felelős teendői, minden gyerek feladata az iskolában).
- Hogyan írjunk pályázatot? (lépései: témaválasztás, anyaggyűjtés, vázlatkészítés, első fogalmazvány megírása, a dolgozat újraírása, a dolgozat dokumentálása, a végleges változat elkészítése; egyéni és csoportmunka összehangolása).
- A tanulás akadályai (a tömeg hiánya, túl meredek gradiens, a meg nem értett szó).
- A figyelem mérése és fejlesztése (figyelemkoncentrációt javító gyakorlatok, játékok beiktatása).
- Hogyan tanuljunk humán és reál tantárgyat? (a módszertani különbségek, megoldási

javaslatok).

- Munkám a családban (mindennapi megbízatások, szünidei illetve hétfégi tevékenységek, állandó feladatok, napi illetve heti programok).
- **A tanulás és munka értékelése (önértékelés, külső –tanári, osztálytársi, szül i–értékelés, ennek szerepe a mentális egészség szempontjából).**
- Munkafegyelem–tervszer munka (az el re elfogadott rendhez való alkalmazkodás, a munkafegyelem betartása, munkarend készítése és érvényesítése).

EMBER ÉS TÁRSADALOM

- A család (fogalma, típusai, tagjai, feladatai, családfa; demokrácia a családban; generációk együttélése; családi munkamegosztás; a pénz értéke, megbecsülése a család életében; gazdálkodás a családban–zsebpénz).
- A legmeghittebb közösség a család (a család és annak szerepe az egyén egészséges, harmonikus fejlődésében; a család feladatai: szeretet, érzelmi biztonság, lelki támasz nyújtása, anyagi gondoskodás, idős/ beteg családtagokkal való törődés; ami a családi életet meghitté teszi; az én családom – jövőkép; munkamegosztás a családban; mikor és hogyan ünnepelünk a családban: születésnap, névnap, házassági évforduló, karácsony, húsvét, anyák napja, nőnap, gyermeknap, stb.; illetve az ünnepekkel kapcsolatban).
- Életem az iskolában (az iskolai közösség hatása a gyermekekre; alkalmazkodás az iskola rendjéhez, társaihoz, tanáraihoz; az iskola törvénye: a Házirend; az iskola hagyományainak megismerése; az iskolai és otthoni élet összehasonlítása; az adott iskola szokásai, hagyományai; mit teszek én, hogy tovább öregbítsem iskolám jó hírét? – hogyan tehetem széppé, otthonosabbá az iskolámat, tantermemet?)
- Életem színtere: az otthon, az iskola, a lakóhely (otthonom – iskolám – lakóhelyem környezetének rendben tartása; miért szeretek/nem szeretek itt élni?; virággondozás, parkgondozás, faültetés (pl.: minden tanuló hoz virágot az iskola szebbé tételéhez; tisztasági őrjárat az iskola környékén, a lakóhelyén; tiszta környezet–egészséges ember; a lakóhely értékeinek védelme).

EMBERISMERET

- Ember és állat I. (az ember egy biológiai folyamat része; az emberré válás néhány kérdése; az ember biológiai és társadalmi jelleg tulajdonságai; állat az emberben, ember az állatban; közöttük levő kapcsolat tükröződése a nyelvben, hasonlóságok a csoportosulás módjában; állatok erkölce; különbözőség: testi sajátosságok, agyműködés, ösztönösség, tudatosság, kommunikációs formák, társas magatartás).
- Ember és állat II. (szelídítés, idomítás, elvadítás; az állatok védelme, állatok „jogai”; agresszió állatoknál, embereknél; felelősség az állatvilágért).
- **Életünk különböző szakaszai (csecsem és kisgyermekkor (0-3 év); óvodáskor (3-6 év); az iskolába lépés kora (6-7 év); kisiskoláskor (8-10 év); serdül kor (11-14 év); ifjúkor (15-18 év); felnőtt és öregkor; életmód, kapcsolat, szokások, értékek, örömök, vágyak alakulása az egyes szakaszokban).**

ÉLETVITEL ÉS GYAKORLATI ISMERETEK

- – Az egészség érték: testi jólléti állapot (elemi higiéniai követelmények) –testápolási vetélkedő; alkalomnak, időjárásnak megfelel öltözködés; egészséges táplálkozás, az elhízás veszélyei) teljesítmény és táplálkozás).

- Kísértésnek kitéve: a dohányzás (élettani kísérletek, a cigaretta összetevői; közvetlen hatása az emberre; betegségek okozója, következményei az utódokra; hogyan lehet leszokni?, hogyan tudok visszautasítani?).
- Szabadidő: olvasás, hobbi (a műveltség iránti igény megalapozása; a könyv tanít, nevel, szórakoztat; a könyvtár jelentősége, a helyes könyv-, és könyvtárhasználat; hogyan befolyásolhatja későbbi pályaválasztásomat?).
- Szabályok vagy korlátok: illik, nem illik (iskolában hogyan viselkedjünk?; étkezés az iskolai ebédlőben; telefonálás).

PÁLYAORIENTÁCIÓ

- Ami érdekel, amit szívesen csinállok (érdeklődésem, képességeim, életpálya-elképzelés).
- A szülők, ismerősök foglalkozása, mennyit kell ahhoz tanulni, nehézségek, munkakörülmények, fizetés).

OSZTÁLYFŐNÖKI (6. évfolyam)

KÖZÖSSÉG ÉS SZEMÉLYISÉG

- A közösség céljai, feladatai a tanévben (a helyzet értékelése, újabb feladatok megjelölése)
- A köz-, és magántulajdon tisztelete (közös terület, öltöző, tantermek, stb. megbecsülése, rendben tartása, megóvása, a károkozás megelőzése és büntetése, a megrongált tárgyak, mint lehetséges veszélyforrások, személyi tulajdon)
- Együtt-egymással (feladatvállalás a közös tevékenységben, a vállalt feladatok pontos, lelkiismeretes ellátása a tanuló képességeinek megfelelően; legmagasabb rend emberi tevékenység: az együttműködés)
- Testre szabott feladatok kiválasztása az egyes tanulók számára tulajdonságainak ismeretében
- Felelős vagy önmagadért és másokért (a felelősségtudat kialakítása önmagunk, barátaink, családtagjaink, embertársaink iránt; barátság vagy haverság? – különbségtétel a fogalmak között; lelkiismeretességre nemcsak a munkához, de társainkhoz fűződő viszonyunkban is szükség van, a lelkiismeretesség hiánya lelki furdaláshoz, s így rossz közérzethez, súlyosabb esetben betegséghez is vezethet)
- „Tükröm, tükröm mondd meg nékem!” (a testi-lelki harmónia alapja az önismeret, beképzeltség és önhietség vagy kishitűség? – a torzult énképek)
- Önzés-önzetlenség (különbségtétel az egészséges önszeretet és a túlzott önimádat, az önzés között; lemondás a másik ember javára; önzetlen cselekedeteink pozitívan hatnak közérzetünkre)
- Őszinteség-hazugság (társas kapcsolataink, szinte és igaz barátság, családi életünk alapköve az őszinteség; az őszinteség hiánya mindig konfliktust okoz; a tények különböző okok miatt és különböző mértékben eltorzulhatnak: betyárbecsület, kegyes hazugság, elhallgatás, füllentés, rágalmozás)
- Tolerancia a másság iránt (más népek, nemzetiségek, különféle embercsoportok (cigányság, zsidók, fogyatékosok, stb.) elfogadása, értékeinek megismerése, elismerése, a velük való helyes bánásmód)
- Milyen az én osztályom? (az osztály feladata törődni minden egyes tagjával, egyidejűleg szem előtt tartani a közösség érdekét; az együttes tevékenységben való részvétel képességének kialakítása)
- Hogyan küzdjem le rossz szokásaimat? (rossz szokásaim – egészségkárosító hatása, reális énkép kialakítása bírálat, önbírálat által; reális célok kitűzése a személyiség pozitív megváltoztatására a fokozatosság érvényesítésével)
- Helyem az osztályközösségben (az egyes egyének meghatározó szerepe a közösségben, annak megítélésében; az alkalmazkodási képesség, a viselkedési kultúra fejlesztése, helyes önismeret, mások véleményének fontossága)
- Baráti kapcsolatok az osztályban (baráti kapcsolatok megtartása, erősítése; újabb lehetséges barátságok kezdeményezése; szociometriai felmérés)

TANULÁS ÉS MUNKA

- – Tanulási stílusok – tanulási stílusom (auditív, vizuális, mozgásos, társas, egyéni, impulzív, reflektív)
- – Munka és alkotás (a fizikai és szellemi munka közötti különbségek, munka és alkotás)

kapcsolata)

- – A tanulás motívumai (miért tanulunk?, érdeklődés – tudásvágy kapcsolata, környezetünk elvárásai; reális célok kitűzése, célok és a realitás)
- – Nemcsak az iskolában tanulunk (a tanulás tág értelmezése, iskolán kívüli tanulás lehetőségei, az etikus magatartás)
- – A munka létünk alapja (az emberi szükségletek kielégítésének forrása, igény szint, kedvelt és kevésbé kedvelt tanulási és munkalehetőségek)
- Munka és személyiség (munkasiker – örömforrás – személyiség, kudarc hatása a személyiségre)

EMBER ÉS TÁRSADALOM

- Nemzeti ünnepeink: március 15.; augusztus 20.; október 23. (a haza iránti szeretet és a magyar nemzethez tartozás érzésének kialakítása az ünnepek helyi aktualitásának segítségével; az ünnepek történelmi háttérének rövid megismertetése; hogyan ünnepeltünk? – hogyan ünnepelünk? – helytörténeti vonatkozások, történelmi emlékhelyek megismertetése)
- Szokások – hagyományok (csak az szeretheti igazán szülőföldjét, lakóhelyét, aki ismeri történelmét, az itt él emberek szokásait, hagyományait; ismerje meg szűkebb környezetének (lakóhely, környez történelmi emlékhely, megye) történetét, az emberek hitében fellelhet szokásokat, hagyományokat, ezen keresztül a szűkebb pátria szeretetének, értékei megóvásának kialakítása a tanulóknak; a hagyományok ismerete nélkül nem létezik teljes emberi élet)
- Hazánk természeti kincsei és ezek védelme (a világörökség részévé nyilvánított értékek bemutatása: Hollók, Budai várnegyed, Aggteleki cseppkőbarlang; hogyan védjük, óvjuk ezeket?; tanulmányi kirándulás viselkedési szabályai)

EMBERISMERET

- Segítség! – megváltoztam!? (a serdül kor korai szakaszának – 11-14 éves kor – állomásai és ennek hatása a serdül re, a családra. „Lázadásaim”)
- Építem önmagam I. (egészséges életrend, napirend összeállítása, annak betartása, hogy távlati célkitűzéseimet megvalósíthassam; szellemi, fizikai munka, a feltöltődés helyes aránya; igényes szórakozás; a „saját idő” fontossága)
- Építem önmagam II. (a test és a lélek egyensúlya; rendszeres mozgással, sporttal építem a testem és lelkem; testi és lelki tulajdonságok gyűjtése, amit a sport megváltoztat)
- Önismeret (Ismerd meg önmagad! Te is felelsz önmagad alakításáért. Hit önmagunkban vagy önhittség. Ki legyen a példaképem? Mi legyek, ha nagy leszek?)

ÉLETVITEL ÉS GYAKORLATI ISMERETEK

- Az egészség érték: szociális jólléti állapot (milyen a családnak idő beosztása?; nagytó alatt a napirendem; a tevékenységünk sorrendjét, valamint a hozzá szükséges időbeosztást tervezni kell!)
- A család: konfliktusok mindenütt (kommunikációs zavarok a családban; az összeütközések feloldása; véleményalkotás, ítéletformálás; kritikus gondolkodás; a megfelelő szülő-gyerek kapcsolat)
- Kísértésnek kitéve: az alkohol (élettani kísérletek, egészségkárosító hatása, italozás következményei, az alkoholizmus, mint betegség, a családi élet ellensége, vigyázz:

osztálykirándulás, házibuli, diszkó)

- Szabadidő: társakkal a szabadidőben (játék, sport, vetélkedés, babazsúr v. házibuli, társas – baráti együttlét)
- Szabályok vagy korlátok: egy kis illemtan (köszönés, bemutatkozás, megszólítás, levél üdvözlőlap)

PÁLYAORIENTÁCIÓ

- A fizikai és a szellemi munka (a szülők és ismerősök szakmája; ismert szakmák rendszerezése fizikai és szellemi munkacsoportba; melyek a két szakmacsoport lényegi különbségei és hasonlóságai; mennyit kell az egyes szakmákhoz tanulni, milyen iskolatípusban?; milyen a kétfajta munkacsoport társadalmi megítélése és anyagi elismerése?; a fizikai és szellemi munka egyaránt fontos, nem létezhet egymás nélkül)
- Munkahely-látogatás (más életterek, foglalkozások, életformák megismerése; a munkahelyen „helyszínen” ismerjenek meg néhány szakmát, foglalkozást a valós környezetben; a szellemi és fizikai munka megfigyelése; figyeljék meg a használt anyagokat, szerszámokat, munkakörülményeket, tevékenységeket; kérjenek munkaköri leírásokat)
- Pályaválasztási elképzelések (a gyerek és a szülők pályaválasztási elképzelései; ezek egybevetése; azonossági pontok és lényeges eltérések keresése; mi motiválta a két „oldal” választását?; kik és hogyan hassanak a gyerekre a döntés előtt?; ki döntsön?)

OSZTÁLYFŐNÖKI (7. évfolyam)

KÖZÖSSÉG ÉS SZEMÉLYISÉG

- A közösség céljai, feladatai a tanévben (a közösség további fejlesztése; a helyesen kialakult értékek, magatartási normák megerősítése; az egyéni és a körérdek érvényre jutását szolgáló tevékenységekre való rávilágítás)
- Társakkal a közös munkában (felelősségvállalás a feladatok megfelel végrehajtásáért; a közösséggel való együttműködés az egyén számára is védelmet és előnyt jelent; egymás segítése az iskolai élet különböző szinterein biztosítja a sikert)
- A kulturált magatartás szabályai a lányok és fiúk kapcsolatában (legyenek udvariasak, tapintatosak egymással és a kívülállókkal szemben is; tartózkodjanak a kirívó magatartástól!)
- Milyen vagyok? (a helyes önértékelés kialakítása bírálat, önbírálat alapján)
- Milyen legyenek, milyen lehetek? (az ideális „én” elérésére tett erőfeszítések fejlesztik a jellemet; elvárásaim magammal szemben, mások elvárásai velem szemben)
- Azt gondolod, amit mondasz? (a kommunikáció, metakommunikáció szerepe, fejlesztése; a testnyelv fontossága a mindennapi érintkezésben)
- Mi motiválja cselekvéseinket? (ösztönök és tudatos cselekvések; szükségleteink hierarchiája a fizikai szükségletektől az önmegvalósításig)
- Az emberi együttélés írott és íratlan szabályai (a szabályok szintjei és egymásra épülésük: szokás, erkölcs, jog; a szabályok megszegésének büntetése)
- A család, mint a nevelés legfőbb színtere (nevelés, érzelmi védettség; generációk együttélése, munkamegosztás; családi szokások és ünnepek; egymás tiszteletben tartása; demokrácia a családban)
- Konfliktusok a családban (a türelem, megértés, odafigyelés szerepe a konfliktus kezelésében, feloldásában; a válás káros hatása a családtagokra, a gyermek fejlődésére)
- Vitában formálódik a közvélemény (a közös ügyek nyílt, kulturált vitában való megtárgyalása alakítja a helyes közvéleményt; a jó vita jellemzői: fontos kérdéstről folyik; szinte, előítéletektől mentes; következményei láthatóak)

TANULÁS ÉS MUNKA

- – A magatartás, a szorgalom és a tanulmányi helyzet értékelése (helyzetelemzés, összehasonlítás a korábbi állapottal; a közösség és az egyén céljainak felelevenítése a helyes továbbhaladási irány megtartásáért.
- – A tanulás mentálhigiénés feltételei (a lelki tényezők szerepe a tanulásban, a teljes nyugalom, megfelel testi erőnlét, képességünk – terhelhetőségünk, hit az elvégzett munka sikerében, önellenőrzés szerepe a megszilárdításban, sikereim és kudarcaim a tanulásban, tanulás a céljaim elérése érdekében)
- – Ki miben jobb? Önellenőrzés, önértékelés

EMBER ÉS TÁRSADALOM

- „Akikre büszkék lehetünk” (kiemelkedő államfők, tudósok, feltalálók, művészek, írók, költők, sportolók munkásságán keresztül bővítsék ismereteiket kulturális örökségünkről; helyezték el ezen keresztül hazánkat Európában és a világban – helytörténeti vonatkozások is)
- Politika, politizálás (a tévé, rádió, sajtó segítségével kapjanak képet a hazánkban folyó

politikai eseményekről, fejlődő demokráciánkról, politikai kultúránkról; ismerje meg, hogy a különféle társadalmi csoportok érdekeit a pártok képviselik, s ezért a pártok sokfélék lehetnek; a politizálás szerepe a mindennapi életben)

- Életünk a „megsebzett bolygón” (a környezetvédelem szükségességének megértése; a környezeti ártalmak számbavétele (gépjármű –közlekedés, energiatermelés; a környezetszennyezés elleni védekezés lehetőségei; a környezetvédelem általában és közvetlen környezetünkben; mit tehetek én környezetem védelmében?)

EMBERISMERET

- Önismeret (reális – ideális énkép, önfejlesztő stratégiák, példakép)
- A serdül kor biológiai és higiéniai problémái (a serdülődéssel járó biológiai és pszichológiai változások; a változások biológiai gyökerei; a természet rendjének elfogadása; én–képed új fényképe)
- Testkultúra a serdül korban (hogyan és miért törődöm a testemmel?; ki a szép ember?; divat, ízlés, ízléstelenség; az én egyéni stílusom; a serdül kor kozmetikai problémái; mindenki szép valamiben)
- Ismerkedés – kapcsolatteremtés (kikkel vagyok kapcsolatban? –kortárssal, felnőttel, „idegennel”, más neművel-; a kapcsolat mozgatórugói: azonos érdeklődés, érdek, szeretet; a kapcsolatteremtés feltétele: ön- és másik ismerete vagy megismerésének vágya; mi a jó kapcsolat „receptje”?; az ismerkedés illemtana; emberi kapcsolat alakulása: átalakulása pl. szerelemmé vagy véget érése)

ÉLETVITEL ÉS GYAKORLATI ISMERETEK

- – Az egészség érték: lelki jólléti állapot (a jó lelki állapot fogalma, a gyilkos stressz, a stresszkezelés és szabályozás)
- – A család: miről vallanak otthonunk tárgyai? (esztétikus környezet, kényelem vagy luxus, a giccs, célok vagy álmok)
- – Kísértésnek kitéve: a drog (első lépések a kábítószer–fogyasztás felé, a kábítószer fajtái és a fogyasztás formái)
- drogok idegrendszeri hatása, a kábítószer okozta élmény, vigyázat: koncert, házbuli, diszkó, barátok, nem élek velem)
- – Szabadidő: a tömegkommunikáció hatása életmódunkra (színház, mozi, videó, tv., reklám, virtuális valóság)
- – Szabályok vagy korlátok (a gyalogos és kerékpáros közlekedés szabályai, az utca illemtana)

PÁLYAORIENTÁCIÓ

- Érdeklődés, jellem, motiváció a pályaválasztásban (kiindulási pont az 5. Osztályban elkészített fogalmazás, kérd ív az érdeklődésről; az érdeklődés változékonyságának felismerése; érdeklődési terület ismerete; a jellem ismerete; érdeklődési területek és pályaelképzelések közötti összefüggés; jellemed hogyan befolyásolhatja pályaválasztási szándékodat?; mi motiválhatja a pályaválasztást?)
- Egy érdekes életpálya (vendégek fogadása, vagy riportok készítése; az életpályája milyen tanulmányok, erőfeszítések mentén alakult olyanná amilyen?; Voltak-e korrekciók, bukások?; Hogyan tudott újból „építkezni”?; Lezártnak tekint-e az életpályáját?)
- Pályaválasztási elképzelések (gyerek – szülő, motivációk, döntés joga)
- Pályaválasztási vetélkedő (ismeretek, helyzetfelismerés, kreativitás, magatartási kultúra, kommunikáció)

OSZTÁLYFŐNÖKI (8. évfolyam)

KÖZÖSSÉG ÉS SZEMÉLYISÉG

- Céljaink, feladataink a 8. osztályban (a továbbtanulás megalapozása; elvárás velük szemben a példamutatás tanulmányi, magatartási, stb. téren)
- Csoportok az osztályban (klikkek és barátok; sztárok és magányosok)
- Egyéni képességek a közösség szolgálatában (a kapcsolatteremtés a kooperáció fontossága a közösségben; empátia, tolerancia, konfliktus-, és kudarcűrő-képesség)
- Harcba önmagunkkal (sajátos ellentmondása ennek az életkornak, hogy a vágyak és igények nincsenek összhangban a lehetőséggel; az én-ideál megközelítését segítik a helyes önismeret (önkritika), az egészséges ambíció és akarat a gátlások és negatívumok leküzdésére)
- A felnőtté válás jellemző viselkedési normái (a felnőttkor jellemzői már gyermekkorban jelentkeznek; a szó és a tett, a vágy és az értelem viszonya)
- Barátság, szerelem, szexualitás (a barátság és szerelem azonos és eltér elemei, értékeik; a serdül korban a szexuális élet kerülendő, mert a fiatalok biológiai, szellemi és társadalmi érettsége, helyzete nem alkalmas a felelősségteljes kapcsolat létesítésére)
- Mi dolgozunk a világon? (életünk értelmét mi adjuk céljainkkal, cselekedeteinkkel, hitünkkel; az élet értelme az értelmes élet!)
- Generációk együttélése a családban (a tisztelet korra való tekintet nélkül mindenkinek kijár; a család szokásaihoz alkalmazkodni kell; az alkalmazkodás gyakorlással fejleszthető)
- Az önkormányzat működése az osztályban és az iskolában (a vállalt feladatok elvégzése kötelesség, melyet önzetlenül, lelkiismeretesen, pontosan kell végezni; a dicséret, elismerés új erőt ad a további munkához)
- Közéletiség, demokrácia (az igazi demokrácia gyakorlásához szükséges a saját, a csoport és a közösségi érdekek felismerése; az osztályfőnöki óra a demokrácia gyakorlásának színtere)
- Isten, hit, vallásosság (a hit világa, a vallásos ember, minden ember kizárólagos joga)

TANULÁS ÉS MUNKA

- – A tanulmányi és magatartási helyzet értékelése (helyzetelemzés és célmeghatározás a tanulók önértékelése alapján)
- – Aki mer, az nyer (kezdeményezéskészség, kockázatvállalás, vállalkozói bátorság)
- – Én és a nyári munka
- – Versengés és együttműködés

EMBER ÉS TÁRSADALOM

- Én is hazám polgára vagyok (az állampolgárok alapvető jogainak és kötelességeinek megismerésén keresztül egyensúly kialakítása a joggyakorlás és a kötelesség–végrehajtás között)
- „Magyarországról jövök” (a leggyakrabban látogatott idegenforgalmi nevezetességek, földrajzi helyek bemutatásán keresztül érezzék szükségét ezek védelmének, erkölcsi és anyagi szempontból egyaránt (pl.: nemzeti parkjaink, Balaton, Velencei-tó, Tisza-tó bemutatása – felhasználhatók a tanulmányi kirándulások tapasztalatai is, illetve ezek előkészítésére is!)

EMBERISMERET

- Kamaszszerelm (az élet természetes ajándéka: szeretet, szerelem, imádat; vonzalomtól a szerelemig; a szerelmes állapot; hogyan fejezzem ki a szerelmem? – a szerelmesek illemtana; a szerelemtől más lettem? hogyan lehet szerelmeket megszakítani anélkül, hogy a másik ember önbizalmát megsérteném; tudjon különbséget tenni a szerelem és a nemi vágy megnyilvánulása között)
- Szexualitás (a testi szerelem, mint az emberiség közös titka; a szex, a sexualitás; mi a különbség a szerelem és a sexualitás között?; miért káros a szexuális élet túl korai megkezdése?; szemérmes, szemérmetlen, pornográf; a tömegkommunikáció és a szex; uralom a nemi ösztönök felett)
- Boldogság és szomorúságforrások (mit jelent: boldogság, szomorúság?; a boldogság összetevői, szintjei: szerencsejavak, örömeztet, megelégedettség, értelemmel telített élet; a boldogság kellékei: nyitottság, lendület, életkedv, szeretet, helyes önértékelés, tettek; szomorúságforrás: félelem, önbizalom hiánya; állandó szomorúság következménye: depresszió, magány, öngyilkosság; nyújts kezdet!)
- Élet és halál (az emberi lét értelme, a véges és végtelen összefüggései, a folytatásra vonatkozó legfontosabb elképzelések, a különböző „túlélési” elképzelések, a vallások válaszai a halállal kapcsolatban, a célok, perspektívák és a vég összefüggései, a lét küzdelem az önmegevalósításért, az ember alkotásaiban és utódaiban "él tovább", mi dolgunk a világon?)

ÉLETVITEL ÉS GYAKORLATI ISMERETEK

- – Az egészség érték: megtörtént a baj (háztartási és idénybalesetek, elsősegélynyújtás, betegápolás, beteglátogatás)
- A család: önkiszolgálás otthon (háztartási eszközök használata, konyhatechnika, korszerű táplálkozás)
- – Kísértésnek kitéve: az AIDS (fogalma, fertőző források, tünetei, védekezés ellene, szűrés és tanácsadás)
- – Szabadidő: elhatározástól a megvalósításig (kirándulás szervezése, ruhatár, programkészítés, viselkedési szabályok)
- – Szabályok vagy korlátok: kerékpárral a közúton (kerékpáros közlekedés, KRESZ-ismeret, közlekedési morál)

PÁLYAORIENTÁCIÓ

- Jövőnkre készülünk (pálya, szakma, foglalkozás, beosztás, munkakör, képesítés, képzettség, pályakép)
- ÉN-KÉPEM – személyiségleltár (képességeim, erősségek – gyengeségek – lehetőségek – veszélyek)
- 1. Középfokú iskoláztatás (iskolaszerkezet, felvételi követelmények, pályaalkalmasság, iskolaváltás, helytállás)
- Pályaválasztási döntés (elképzelések, döntés, alternatívák, érvek–ellenérvek)
- „Próba felvételi” (felkészülés, feszültségoldás, megjelenés, bemutatkozó beszélgetés, kommunikációs stratégiák, taktikák, siker – kudarc)
- A munkanélküliség állapota, folyamata (munkaerő kereslet és kínálat, esélyteremtés)

A nevelési témák feldolgozásához széles tevékenységrepertoár és módszergazdagság szükséges. A gyakorlatban leginkább hatásos módszerek:

- Beszélgetés, vita, véleménycsere
- Élethelyzetek, szituációk eljátszása azok elemzése
- Kiselőadások
- Jelenetek bemutatása, dramatizálás, pszichodráma
- Riportok készítése magnóval és azok írásban való megjelenítése
- Pályázatok kiírása, értékelése
- Régi népi játékok
- Kiállítások
- Osztálytükör
- Fórum
- Vetélkedő
- Irodalmi, zenei szemelvények
- Keresztretjtvények
- Tablók
- Alkalmi divatbemutatók
- Népi játékok
- Játékok
- Sajtófigyelő
- Kirándulás, múzeum és színházlátogatás
- Videofilmek vetítése
- Bábozás
- Gyűjtőmunka otthon és klubszobában (fejleszti a szelektív képességet, növeli az aktív szókinccset, összefogottabbá teszi a csapongó képzeletet)
- Saját készítésű fényképekből kiállítás
- Kamaszpanasz – kérdésláda. Mindenki bedobhatja a kérdését, problémáját jellegével. 7. és 8. osztályosokból egy „szerkeszt bizottság” alakul ún. „pszichológus csoport”. k válaszolnak a kérdésekre a faliújságon, segítséget kérhetnek a válaszhoz az iskolapszichológustól, gyógytornásztól, iskolaorvostól, gyógyszerésztől, kozmetikustól, védőnőtől, osztályfőnöktől
- Céltzott kérdések az igazgatóhoz, osztályfőnökhöz, tanárokhoz, kortársakhoz

Értékelés

- Az érdeklődés felkeltésére és aktív cselekvésre alapozott, oldott légkörű személyiségfejlesztés a célunk.
- A nyílt, szinte légkör megteremtése alapvetően befolyásolhatja a foglalkozások sikerességét.
- A tevékenységek eredményessége egyes témák esetében nehezen objektívizálható, ezért természetesen nem osztályozunk.
- Az ismeretek elsajátításának, a megértésnek és a pozitív viszonyulás kialakulásának

végső mércéje a tanulók személyiségében (a kognitív, affektív és szenzomotorikus szférákban) rögzült pozitív irányú változás, a magatartás minősítésére a magatartási osztályzat szolgál.

- Elsősorban az interaktív tanítási-tanulási folyamatban megnyilvánuló aktivitást értékeljük.
- Az anyag megértését a csoportos megbeszélés, feldolgozás, önálló példák és elemzések sora igazolja.
- A tanulók helyes szokásrendszere, életvezetése, testi-lelki harmónikus működése az érték.
- A fogalmak és összefüggések egyéni és csoportos értelmezése, a pozitív értéktételezés, tanulók személyiségében bekövetkezett pozitív irányú változás az érték, a minőség.
- A legfontosabb fogalmak, kategóriák és összefüggések ismeretének mérésére és az eredmények indirekt visszacsatolására számtalan lehetőség kínálkozik a fiatalok szabadságjogának és emberi méltóságának megsértése nélkül.
- Törekedjünk az önértékelés és egymás értékelése valamint a tanári értékelés egyensúlyának összehangjára.
- A helyes ismeretek, belsővé vált normák és pozitív tartalmú cselekvések alapján indirekt visszajelzésre törekedjünk, s az „igazságszót” értékelést és minősítést mellőzzük!

A meggyőződést, világnézetet, értékrendet stb. az alkotmányos keretek között magánügyként kezeljük, s az attitűdök minősége felett nem ítélezhetünk.

Segédletek

Tanári kézikönyvek

- 33 osztályfőnöki óra: Óratervek, óravázlatok középiskolai tanárok számára – Tóth Tibor, Szeged: Mozaik, 1995.
- Beszéljük meg! Osztályfőnöki témakörök A-tól Z-ig – Hudyné Gyulai Zsuzsanna – Pózna Gabriella, Bp.: Raabe, 1999.
- Osztályfőnöki kézikönyv – Szabó Kálmán, Bp.: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1997.
- Kézikönyv osztályfőnököknek – Szekszárdi Júlia, Bp.: Szakközépiskolai Projekt, 1995.
- A pedagógus új típusú feladatai a modern iskolában
- Osztályfőnöki kézikönyv a minőségbiztosítás jegyében – Fürstné Kólyi Erzsébet, Bp.: Flaccus, 1999.
- Osztályfőnöki kézikönyv az általános iskola 5-8. osztálya számára – Majzik Lászlóné (OPI), Bp.: Tankkiadó, 1983.
- Osztályfőnöki kézikönyv az ált. iskolák számára – Tóth Tibor, Pest Megyei Pedagógiai Szolgáltató Intézet, Bp., 1998.
- Száz eset, ezer tanulság: történetek a nevelés-oktatás világából – Benedek István, Bp.: OKKER K., 2000.
- Mit tehet az osztályfőnök? Mit tegyen a szülő? - konfliktusok és feloldásuk az iskolában, a családban Oláh Erzsébet – Zsidi Zoltán, Debrecen: Tóth Könyvkereskedés, 1998.

- Közösségek rejtett hálózata: A szociometriai értelmezés – Mérei Ferenc, Bp.: TK, 1988.
- Hogyan tanítsuk gyermekeinket tanulni? – Robert Fisher, Bp.: M szaki Könyvkiadó – Calibra Könyvek, 1999.
- Könyv a tanulásról. Tanulási képességet fejleszt tréning 11-16 éveseknek – Oroszlány Péter, Bp.: AKG Kiadó, 1998.
- Tanári kézikönyv a tanulás tanításához - Oroszlány Péter, Bp.: AKG Kiadó, 1994.
- Ferku Imre: A pedagógus munkája az ezredfordulón, Nyíregyháza.; MPKITK. 1999.
- Ferku Imre: Tehetségnevelés, Nyíregyháza.; OKTESZT Kiadó, 1996.
- Magánélettan – Bácskai Júlia, Bp.: Pannon - Klett, 1997.
- Illik tudni. a kulturált viselkedés szabályai – Köves J. Julianna, Bp.: K. u. K. K., 1994.
- Nyelvi illetan – Deme László, Grétsy László, Wacha Imre, Bp.: ILK, 1987.
- Tanítható-e az ember? : Szöveggyűjtemény – Kuslits Katalin, Bp.: Dinasztia, 1993.
- Egészségnevelés: Módszertani ajánlás a NAT alapján – Csutor Béla, Bp.: Flaccus, 1998.
- Útmutató és tanmenetjavaslatok a 3., 4., 5., 6., 7., 8. osztályos Lelki egészségtan tankönyvekhez Összeállította: Zsíros Lajosné, Bp.: Magister, 1993.
  - Kísértés a jóra (Etikai olvasókönyv) Mócz István – Bp.: Szent István Társulat, 1993.
  - Erkölcstan vázlatok: Tankönyvpótló jegyzet az általános iskolák felső tagozatosai a középiskolák tanárai és 1-4. osztályos tanulói számára, összeáll. és szerk. Szabó Pál Tivadar, Bp.: Ikva, 1994.
  - Szöveggyűjtemény az Erkölcstan vázlatok c. jegyzethez – szerk. és válogatta Szabó Pál Tivadar, Bp.: Ikva, 1994.

Tanítást-tanulást segítő taneszközök

Emberismeret – önismeret

- Önismereti alapok: Emberismeret 13 éveseknek – Réthely Endréné, Bp.: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1998.
- Hogyan tanuljak, hogy legyek valaki? – Fürstné dr. Kólyi Erzsébet – Sipos Endre, Bp.: Fürst Stúdió, 1996.
- Hogyan viselkedjem?: hasznos tanácsok tizenéveseknek és szüleiknek – Fürstné dr. Kólyi Erzsébet, Bp.: Konsept, 1994.
- Milyen legyek?: Mit kell tudnom, mit kell tennem? Kis etikai kézikönyv: hasznos tanácsok tizenéveseknek és szüleiknek – Fürstné dr. Kólyi Erzsébet, Bp.: Konsept.

Lelki egészségtan (sorozat): Kalauz erkölcstanhoz

- A szeretetről: 8-9 éves tanulóknak – Zsíros Lajosné, Bp.: Magister, 1993.
- Én és a világ: 9-10 éves tanulóknak – H. Nagy Valéria, Bp.: Magister, 1993.
- A jellem értékei és hibái: 10-11 éves tanulóknak – Polinger Mária, Bp.: Magister, 1993.
- Értelmes élet: 11-11 éves tanulóknak – Polinger Mária – Zsíros Lajosné, Bp.: Magister, 1993.
- A küszöbön: 11-13 éves tanulóknak - Zsíros Lajosné, Bp.: Magister, 1993.
- Életutak. Példaérték tulajdonságok: 13-14 éveseknek – Szabó Judit – Zsíros Lajosné, Bp.: Magister, 1993.
- Egészséged – Testben – Lélekben: Pozitív Döntéshozás: Mondj Nemet a probléma-helyzetekre: Tanári kézikönyv Bp.: CHEF – Hungary Alapítvány
- Ép testben ép lélek: Segédanyag az egészségneveléshez – Dr. Végh Ilona, Bp.: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1998.

- Szeretetfürdőben: Érzelmi-szexuális nevelés és családtervezés, Kézikönyv fiataloknak – Kun János - Kun Jánosné, Bp.: Irkadas, 1994.

Az egészséges életért (sorozat):

- Életünk válsághelyzetei: A depresszió és a stressz – Dr. Bíró Sándor, Bp.: Sub Rosa Kiadó, 1995.
- Szervedélyeink: Megelőzés, felismerés, rehabilitálás – Dr. Buda Béla, Bp.: Sub Rosa Kiadó, 1995.
- Maradj fiatal! A sportolás és az egészség – Dr. Frenkl Róbert, Bp.: Sub Rosa Kiadó, 1995.
- Öröm és öröm: Szexuális úton terjed betegségek: Megelőzés, felismerés, rehabilitálás – Dr. Timner Margit, Bp.: Sub Rosa Kiadó, 1995.
- Miért ne dohányozzunk? Megelőzés, felismerés – Dr. Kovács András – Dr. Kiss András – Dr. Landi Anna, Bp.: Sub Rosa Kiadó, 1995.
- Kinek ártanak a vírusok? Megelőzés, felismerés, rehabilitálás – Dr. Berenczi György, Bp.: Sub Rosa Kiadó, 1995.
- Féltékenység (betegség?) – Dr. Haraszi László, Bp.: Sub Rosa Kiadó, 1995.
- Korunk réme, az AIDS: Megelőzés, felismerés, együttélés – Dr. Marcell István, Bp.: Sub Rosa Kiadó, 1995.
- Életvezetési ismeretek és készségek: A 10-14 éves korosztály nevelőinek tanári kézikönyve – Csendes Éva Budapest: Calibra, 1996.
- Egészségnevelés: Egészségkárosító szervedélyek megelőzése a tanórán és a tanórán kívüli nevelésben – szerk. Csutor Béla, Bp.: Flaccus, 1998.

Forrásjegyzék az irodalmi ajánláshoz:

- Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk, Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest 1977. 32.o.
- Oscar Wilde: Dorian gray arcképe
- Mesék – elbeszélések, Európa Könyvkiadó, 1987. 202. o.
- Ami a szívedet nyomja: Mai svéd gyermekversek, Móra Ferenc Könyvkiadó, 1975. 66. o; 53. o.
- Mihálka György: Tisztán avagy gyermekszemmel a felnőttek világa, Kecskemét, 1992. 10. o., 30. o., 72. o.
- Janikovszky Éva: Akár hiszed, akár nem, Móra Ferenc Könyvkiadó, 1984.
- A Nyugat költ i Els kötet, Móra Könyvkiadó, 1985. 207.o.
- Antonie de Saint- Exupéry: A kis herceg, Lángkiadó, 1994. 63- 65. o.
- Vekerdy Tamás: Beszélgessünk iskolásokról
- Kamaszkor körül, Lásd a MPKITK könyvtárában
- Karinthy Frigyes válogatott művei, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1962. 404. o.
- Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig, Móra Könyvkiadó, 1980. 107., 73., 64. o.
- Kölcsey Ferenc, Tóth Könyvkereskedés Kft., 1997. 92-93. o., 89-90. o.
- Babits Mihály összegyűjtött versei, Századvég kiadó, 1993. 308. o.
- Márai Sándor: Füveskönyv, Akadémiai Kiadó, Helikon Kiadó 52.o., 96. o.
- Janikovszky Éva: A tükör előtt (Egy kamasz monológja)
- Kincskereső, 1990. szeptember 6. o.

Szépirodalmi ajánlások:

- Mohás Livia: Mit tudsz önmagadról?
- Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk
- Kosztolányi Dezső: A szegény kisgyermek panaszai
- Oscar Wilde: Az önző óriás
- Ingrid Sjöstrand: A felnőttek furcsák néha
- Mihálka György: Én és a nagypapa
- Janikovszky Éva: Akár hiszed, akár nem
- Kosztolányi Dezső: Halotti beszéd
- Antoine de Saint – Exupéry: A kis herceg
- Vekerdy Tamás: Beszéljünk iskolásokról
- Janikovszky Éva: Már iskolás vagyok
- Janikovszky Éva: Velem mindig történik valami
- Gelléri Andor Endre: Ötös
- Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig
- Fehér Klára: bezzeg az én időmben
- Kölcsey Ferenc: Parainesis Kölcsey Kálmánhoz
Marcus Aurelius gondolatai
- Babits Mihály: Hazám
- Kölcsey Ferenc: Parainesis Kölcsey Kálmánhoz
- Buddha: Gyakorlati útmutatás a helyes élethez
- Márai Sándor: Füveskönyv
- Ancsel Éva: Százkilencvennégy bekezdés az emberről
- Adamis Anna: Arra születtem
- Kosztolányi Dezső: Már néha gondolok a szerelemre
- Vekerdy Tamás: Beszéljünk iskolásokról
- Bruce Lansky: A Murphy szülők törvénykönyve avagy a gyermeknevelés kelepcei
- Vekerdy Tamás: Kamaszkor körül
- Janikovszky Éva: A tükör előtt
- Janikovszky Éva: A lemez két oldala
- Mihálka György: Fáj a fejem
- Vámos Miklós: Cédulák
- Siv Wideberg: Móránaknál
- Mihálka György: Világgá megyek